

Ceny Živy za roky 2020 a 2021

Loňská opakovaně nepříznivá covidová situace způsobila, že byly ceny Živy autorům vybraných článků z let 2020 a 2021 předány společně – v pondělí 23. května 2022, opět v reprezentativních prostorách Akademie věd České republiky – pražské vile Lanna. Slavnostní setkání zahájili místopředseda AV ČR pro II. vědní oblast, tedy biologii a chemii, Zdeněk Havlas a dřívější předsedkyně Akademie věd Helena Illnerová. Zúčastnili se i další představitelé AV ČR – člen předsednictva Akademické rady Martin Bilej, členka AR Markéta Pravdová, dřívější předsedkyně Učené společnosti ČR a místopředsedkyně Vědecké rady AV ČR Blanka Říhová – a také děkanka Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity Hana Šantrůčková, za Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy její dřívější děkan Pavel Kovář, člen Rady vědní oblasti Biologie Jiří Neustupa, současný předseda redakční rady Živy Jan Votýpka a další milí hosté. Oceněné autory hlasováním vybírá redakční rada a redakce Živy, ceny jsou udělovány za podpory Akademie věd.

Purkyňova cena

2020 – RNDr. Marcel Rejmánek, CSc., z katedry evoluce a ekologie Kalifornské univerzity v Davisu, USA, za článek Globální oteplování, změny krajiny a ztráty biodiverzity (Živa 2020, 5: 210–214)

2021 – Mgr. Miloslav Jirků, Ph.D., z Parazitologického ústavu Biologického centra AV ČR za článek Prvotní hřích lidstva: extinkce megafauny (Živa 2021, 5: 268–273)

Cenu Jana Evangelisty Purkyně za popularizaci biologických věd pro autory starší než 30 let předala prof. RNDr. Helena Illnerová, DrSc. Za oceněného Marcela Rejmánka ji převzal jeho kolega a blízký přítel prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc.

Cena Vojena Ložka (autorům do 25 let)

2020 – Bc. Adam Vaškovský, student oboru Ochrana životního prostředí na Přírodovědecké fakultě UK, za článek Krajinné linie a jejich funkce aneb Je volný pohyb organismů v krajině stále tak volný? (Živa 2020, 5: 232–234),
Mgr. Daria Jirků,

doktorandka Přírodovědecké fakulty JU v Českých Budějovicích, společně s RNDr. Martinem Haisem, Ph.D., a Mgr. Miloslavem Jirků, Ph.D., za příspěvek Osud vojenských prostorů: krajiny protékající mezi prsty (Živa 2020, 5: 265–267)

1 Oceněné autorky a autoři článků, i spolupracovníci Živy, za ročníky 2020 a 2021 spolu s předávajícími cenami – představiteli Akademie věd ČR a zástupci redakční rady a redakce Živy.

Zleva od první řady Irena Parohová, Daria Jirků, Adam Vaškovský, Tomáš Macháček, Karel Štastný, Miloslav Jirků, Tomáš Vlasta, Martin Košťák, Helena Illnerová, Dominik a Jan Andreškoví, Markéta Pravdová, Jana Šrotová, Kateřina Krupková, Zdeněk Havlas, Blanka Říhová, Miloslav Šimek, Martin Bilej, Jan Votýpka a Pavel Kovář

2 Autorem návrhu pozvánek na slavnostní předání cen a diplomů pro oceněné je grafik a dlouholetý spolupracovník redakce Živy Jan Franta.

2021 – Cena nebyla udělena

Ocenění náleží autorovi nejlepšího článku ročníku v této věkové kategorii a je honorováno za podpory Střediska společných činností Akademie věd. Cenu předala PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA.

Cena Jana Sudy

(autorům ve věku 26 až 30 let)

2020 – RNDr. Tomáš Macháček, Ph.D., se spoluautorkou Mgr. Irenou Parohovou za článek Paraziti a roztroušená skleróza: spouštěči onemocnění, nebo nástroj terapie? (Živa 2020, 3: 129–132)

T. Macháček pracuje na katedře parazitologie PřF UK, zabývá se imunologií parazitárních infekcí se zaměřením na imunitní interakce mezi helminty a obratlovci.

2021 – Mgr. Tomáš Vlasta

za článek Jak může současná věda přispět k praktické druhové ochraně rostlin? Příběh kohátky kalíškaté (Živa 2021, 4: 162–166) Ve svém doktorském studiu v oboru botaniky na PřF UK se T. Vlasta zaměřil na populační biologii a genetiku vzácných druhů rostlin mokřadních biotopů.

Cena J. Sudy náleží autorovi nejlepšího článku ročníku v této věkové kategorii, je rovněž finančně podporována Střediskem společných činností AV ČR. Ocenění ji převzali od RNDr. Martina Bileje, DrSc.

Zvláštní ocenění časopisu Živa

Je udělováno za popularizaci biologických věd prostřednictvím příspěvků, které přesahují rámec jednotlivých článků a jsou hodnoceny jako význačné např. pro výuku.

2020 – prof. RNDr. Tomáš Grim, Ph.D., za třídílný seriál Vrabec kosmopolita (Živa 2020, 1–3)

Ornitolog T. Grim se zabývá nejruznějšími tématy (hnízdění parazitismus, ptačí urbanizace, ptačí invaze aj.) u řady ptačích druhů na všech kontinentech.

2021 – prof. Ing. Miloslav Šimek, CSc., se spoluautory za desetidílný seriál Živá půda (Živa 2020, 1–4 a 6 a 2021, 1–4 a 6) M. Šimek působí v Ústavu půdní biologie Biologického centra AV ČR a na PřF JU v Českých Budějovicích. Zabývá se mikrobiálními procesy v půdách, zejména procesy přeměn dusíku, a ekofyziologií půdních mikroorganismů.

Mgr. Jan Andreska, Ph.D.,

se spoluautory Mgr. Dominikem Andreskou, LL.M., a Mgr. Kateřinou Krupkovou, za pětídílný seriál Výr velký a jeho nelehký osud (Živa 2020, 4 a 6 a 2021, 1–3)

J. Andreska vyučuje na katedře biologie a environmentálních studií Pedagogické fakulty UK a velkou pozornost věnuje populačně-naučným a historickým tématům.

Cenu převzali od prof. RNDr. Blanky Řhové, DrSc. T. Grim se vzhledem k zahraniční expedici předání přímo neúčastnil.

Cena Antonína Friče

Ocenění osobnosti, která významným způsobem přispěla k rozvoji časopisu Živa na poli autorském, organizačním nebo popularizačním.

2020 – prof. RNDr. Karel Štastný, CSc.

● Hlavním vědeckým zájmem K. Štastného je zoologie obratlovců, především ornitologie. V r. 1990 se stal jedním ze zakládajících členů nové Lesnické fakulty současné České zemědělské univerzity v Praze,

3 Vstup do novorenesanční Lannovy vily v Praze-Bubenci. Snímky J. Plavec, SŠC AV ČR

kde dodnes působí na Fakultě životního prostředí. Univerzitu reprezentoval na několika Světových ornitologických kongresech a zastával funkci ve významných evropských ornitologických výborech. V ČR položil základy kvantitativních výzkumů ptáků, založil kvadrátové mapování avifauny (běží nepřetržitě od r. 1973) a monitoring ptačích populací (Jednotný program sčítání ptáků – trvá od r. 1981). Zabývá se i využitím obratlovců z hlediska bioindikace a biomonitoringu. Za soubory těchto prací obdržel cenu ČSAV, další cenu ČSAV i za soubor prací o společenstvech živočichů na výsypkách po těžbě uhlí a jejich využití z hlediska krajinné ekologie. Několik desetiletí působil ve výboru České společnosti ornitologické, zprvu jako jednatel, 10 let jako její předseda. Je nebo byl členem vědeckých a oborových rad několika fakult, redakčních rad časopisů Živa, Sylvia a Folia Zoologica. Je autorem či spoluautorem více než 500 vědeckých a odborných článků a téměř 50 knih a monografií. Nejvýznamnějšími z nich jsou pětídílná Fauna ČR – Ptáci 1, 2/I, 2/II a 3/I, 3/II a Atlasy hnízdních rozšíření ptáků v ČR z let 1973–77, 1985–89, 2001–03 a 2014–17, z nichž předposlední obdržel ocenění Kartografické společnosti ČR jako nejlepší soubor map k r. 2006, cenu Ministerstva životního prostředí ČR a cenu Hlávkovy nadace. Je držitelem i další ceny Hlávkovy nadace za práce v ornitologických výzkumech v r. 2013. Jeho odborné a populární knihy o přírodě zejména z nakladatelství Artia a Aventinum vyšly v mnoha jazykových mutacích.

2021 – prof. RNDr. Martin Košťák, Ph.D., za významnou a dlouhodobou podporu Živy, zvláště za přípravu koncepce monometrického čísla 2021, 5, na téma extinkce ● M. Košťák vystudoval na katedře geologie a paleontologie PřF UK v Praze. Je kurátorem Chlupáčova muzea historie Země a participuje na výuce Ústavu geologie a paleontologie. Zpracovává obsáhlý mate-

riál svrchnokřídových belemnitů Ruské platformy, Zakaspicka, Střední Asie a střední Evropy. S diplomantem a doktorandem tvoří řešitelský tým zaměřený na biostratigrafii, paleontologii, paleoekologii a bioeventostratigrafii české křídové pánve. V současnosti se mimo jiné zabývá problematikou hranice jura–křída, paleoceanografií, integrovanou stratografií boreální a tethydní oblasti. Kompletně zpracoval belemnitou faunu severní polokoule v intervalu cenoman–coniak (stratigrafie, paleobiogeografie, bioeventostratigrafie, taxonomie), prokázal migrační cesty přes severní polární oblasti v období turonu, dále pak objevil velké mořské plazy (mosasaury a plesiosaury) v oblasti severozápadních Čech, zjistil důležité bioeventy v rámci výskytu hlavonožců, popsal zbytek doposud nejstaršího známého kalmara na světě a několik nových taxonů teuthidů a belemnitů. Podílel se na zpracování nálezu prvních kosterních pozůstatků dinosaura v ČR. Je organizátorem a spoluorganizátorem několika úspěšných expedic do oblastí severní Sibíře, Povolží a Dálného východu a spoluorganizátorem a vědeckým koordinátorem první česko-mongolské paleontologické expedice Gobi0609 na dinosauří lokality Mongolska. Vede exkurze z historické a stratigrafické geologie a paleontologie v ČR a na Krymu. Autor a spoluautor několika odborných i populárních knih, řady odborných článků a také skript Základy systematické paleontologie. Obdržel cenu děkana PřF UK pro mladého pracovníka za vynikající výkony a Purkyňovu cenu Živy (2005). Je koordinátorem geologické sekce pro OVV a členem poradního sboru Hrdličkova muzea člověka UK a poradního sboru Západočeského muzea v Plzni.

doc. RNDr. Lucie Juříčková, Ph.D.,

za významnou a dlouhodobou podporu Živy včetně přípravy koncepce monometrického čísla 2015, 5, přibližujícího problematiku bezobratlých, a rovněž za péči a rozvíjení odkazu Vojena Ložka v Živě ● L. Juříčková získala doktorát na katedře zoologie PřF UK, kde se také habilitovala. Na témže pracovišti přednáší kurzy zaměřené na malakozoologii, zoologii bezobratlých a paleoekologii a vede terénní cvičení. Pod jejím vedením ukončilo studia zatím 23 magisterských a čtyři postgraduální studenti. Je šéfredaktorkou on-line časopisu Malacologica Bohemoslovaca. Ve vědecké činnosti se nyní zabývá hlavně rekonstrukcí přírodního prostředí střední Evropy během kvartéru na základě studia fosilních společenstev měkkýšů. Zajímají ji také způsoby šíření měkkýšů v krajině a jejich přizpůsobení k životu v člověkem pozmeněném prostředí. Publikovala několik knih a kapitol v odborných knihách, více než 200 odborných článků, z toho 45 citovaných v databázi Web of Science.

Cenu Antonína Friče předal K. Štastnému RNDr. Zdeněk Havlas, DrSc., M. Košťákovi prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc., a L. Juříčkové na terénní cvičení se studenty přítomní gratulovali na dálku.

Poděkování za podporu cen Živy patří také Nakladatelství Academia, SŠC AV ČR, a za grafické ztvárnění diplomů děkujeme Janu Frantovi, který s redakcí Živy dlouhodobě spolupracuje.

Více na webové stránce Živy